

Nr 110.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utvidgad rätt till tjänstårsberäkning för pension för vissa befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Sam. Clason.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETTERSSON.

Departementschefen, statsrådet Clason anför härefter:

I skrivelse till skolöverstyrelsen den 8 februari 1923 har styrelsen för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte hemställt om utverkande av proposition till riksdagen om rätt för vissa befattningshavare vid vårdanstalten att för erhållande av statspension räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten i Vänersborg. Styrelsen har därvid anfört i huvudsak följande:

Styrelsen förordnade den 4 september 1922 genom konstitutorial bl. a. följande befattningshavare vid den med drottning Sofias stiftelse förenade

Utvidgad rätt till tjänstårsberäkning för pension för vissa befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

vårdanstalten i Vänersborg att från och med den 1 november 1922 vara innehavare av nedannämnda befattningar vid vårdanstalten i Lund, nämligen: 1:o) fröken Blenda Edström husmodersbefattningen, 2:o) fröken Rebecka Gustafsson översköterskebefattningen, 3:o) fru Berta Haller befattningen som kvinnligt skrivbiträde, tillika räkenskapsförare, och 4:o) vaktmästaren Ragnar Karlsson vaktmästarbefattning.

Enligt § 5 av lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension fordras 55 levnads- och 25 tjänstår för hel pension åt husmodern och översköterskan, 60 levnads- och 30 tjänstår för hel pension åt skrivbiträdet räkenskapsföraren samt 67 levnads- och 35 tjänstår för vaktmästaren. Blenda Edström är född den 17 december 1865, Rebecka Gustafsson den 3 januari 1869, Berta Haller den 18 februari 1879 och Ragnar Karlsson den 12 maj 1895. De vunno anställning vid ovannämnda stiftelse respektive den 1 september 1890, den 15 januari 1907, den 1 juli 1918 och den 1 oktober 1917. Styrelsen finner starka billighetsskäl tala för att de i pensionshänseende berättigas tillgodoräkna sig den föregående väl vitsordade tjänstgöringen vid stiftelsen i Vänersborg. Styrelsen hänvisar till vad i denna fråga förekommit vid 1921 års riksdag. Kungl. Maj:t hade visserligen icke i propositionen angående stat för vårdanstalten upptagit skolöverstyrelsens förslag därom, att föregående tjänstgöring vid anstalten i Vänersborg skulle få i pensionshänseende tillgodoräknas av de befattningshavare, som överginge till statsanstalten, men i anledning av väckta motioner föreskrev riksdagen efter yttrande av statskontoret och enligt hemställan av statsutskottet, att de befattningshavare, vilka vid tillträdet till befattningen vore delaktiga i dövtumslärarnas pensionsanstalt, skulle vara bibehållna vid delaktighet i samma pensionsanstalt. Genom detta beslut synes riksdagen principiellt hava intagit samma ståndpunkt som skolöverstyrelsen, och den begränsning till angivna befattningshavare, som riksdagens beslut innebär, synes vara att tillskriva enbart det förhållandet, att motionerna ej hänfört sig till andra än lärarinnebefattningarna.

Styrelsen upplyser slutligen i sin skrivelse, att Blenda Edström, som redan i december 1920 fyllt 55 år, uttalat önskan att om möjligt under år 1923 lämna husmodersbefattningen, samt vitsordar att hon skött denna sin befattning på ett synnerligen förtjänstfullt och plikttroget sätt.

Skolöverstyrelsen, som med skrivelse den 1 mars 1923 till Kungl. Maj:t överlämnat ifrågavarande framställning, har anfört följande:

I skrivelse den 31 december 1920 med förslag till stat för vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte anförde överstyrelsen, bland annat, att överstyrelsen icke hyste några betänkligheter mot att föregående tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse räknades vederbörande befattningshavare till godo för erhållande i föreskriven ordning av statspension. I sådant avseende ville överstyrelsen allenast erinra därom, att under senare år olika befattningshavare vid åtskilliga institutioner i med drottning Sofias stiftelse likartad ställning genom särskilda riksdagsbeslut tillerkänts pensioner och understöd av statsmedel. Jämväl 1914 års sakkunniga hade funnit det önskligt, att förmånen av tjänstårsberäkning för pension kunde beredas befattningshavare vid anstalten beträffande den tid, de haft fast anställning vid stiftelsen. I anslutning till vad sålunda anförts hemställde överstyrelsen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att befattningshavare

vid drottning Sofias stiftelse måtte efter vunnen anställning i statens tjänst äga att för pension tillgodoräkna sig den tid de tjänstgjort vid den med nämnda stiftelse förenade vårdanstalten.

Överstyrelsens förslag, i vad det avsåg rätt för de befattningshavare, som överginge från drottning Sofias stiftelse till vårdanstalten, att i pensionsavseende tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring vid nämnda stiftelse, vann dock icke Kungl. Maj:ts understöd, enär det ansågs innebära en avvikelse från föreskrifterna i den civila pensionslagen och bifall till detsamma kunde bliva av prejudicerande betydelse. Spörsmålet om och i vad mån befattningshavare i statens tjänst måtte tillerkännas rätt att såsom tjänstår för pension räkna sig till godo annan tjänstgöring än statsanställning vore dessutom hänskjutet till särskild utredning. Frågan blev därför icke föremål för någon framställning till riksdagen.

I anledning av inom riksdagens båda kamrar väckta motioner beslutade emellertid riksdagen, att de befattningshavare vid drottning Sofias stiftelse, vilka voro delaktiga i dövstumslärarnas pensionsanstalt, skulle vid överflyttning till vårdanstalten varda bibehållna vid delaktighet i samma pensionsanstalt.

I sitt med anledning av nämnda motioner avgivna yttrande anförde statskontoret följande.

Statskontoret erinrade, hurusom det icke saknats exempel på att vissa grupper av befattningshavare hos enskilda institutioner vid statens övertagande av dessa erhållit rätt att för pension räkna sig tillgodo viss föregående tjänstgöring hos det privata företaget. Så hade till exempel genom 1913 års riksdags beslut och nädiga brevet den 15 augusti samma år föreskrivits, att, utöver vad i 17 § av civila pensionslagen funnes stadgat i fråga om beräkning av tjänstår för erhållande av pension, i sådant hänseende finge av tjänsteman vid statens vattenfallsverk beräknas tid, under vilken han förut innehåft tjänst hos nya Trollhätte kraftbolag eller bogseringsanstalten mellan Ströms kanal och Ivarslund; och efter 1915 års riksdags medgivande hade genom nådigt beslut den 12 augusti samma år förlänats dylik rätt åt sådana statens vattenfallsverks tjänstemän, som förut innehåft befattning hos Södertälje kanal- och slussverksaktiebolag. Vid enskilda järnvägars införlivande med statens järnvägar hade jämväl liknande rätt meddelats åt de förut i enskild tjänst varande befattningshavare.

Statskontoret kunde emellertid icke obetingat förorda bifall till motionärernas förslag, sådant det formulerats i deras slutliga hemställan, då nämligen för nu ifrågasatta förmån icke syntes böra uppställas såsom villkor förutvarande delaktighet i viss pensionskassa utan snarare tidigare anställning vid anstalten ifråga; och syntes det ej vara något att erinra mot, att åt dåvarande befattningshavare vid drottning Sofias stiftelse i Vänersborg, vilka överginge på den nya anstaltens stat, lämnades ett särskilt medgivande att räkna sig sin föregående tjänstgöring hos stiftelsen tillgodo för pension.

Man skulle emellertid även kunna tänka sig en annan anordning. Statskontoret ville i sådant avseende erinra, hurusom i sammanhang med fastställande av löne- och pensionsreglering för folkskoleseminarierna genom kungörelsen den 22 juni 1918 (nr 662) föreskrivits, att i fråga om skyldighet att avgå från tjänsten ävensom i fråga om rätt till pension skulle för övningskollärare gälla vad i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning vore eller kunde varda stadgat. Det syntes kunna ifrågasättas, om ej

på liknande sätt de befattningshavare vid drottning Sofias stiftelse, som vore delaktiga i dövtumslärarnas pensionsanstalt, borde fortfarande bibehållas vid denna delaktighet. Härigenom vunnes dessutom den fördel, att familjepensioneringen för dessa befattningshavare bleve ordnad på ett för dem mera fördelaktigt sätt än om de blevo förpliktigade att erlägga de dryga retroaktivavgifter, som kunna komma att åligga dem vid inträde i civilstatens änke- och pupillkassa.

Statskontoret synes i ovan återgivna yttrande i princip hava anslutit sig till den uppfattningen, att åt sådana befattningshavare vid drottning Sofias stiftelse, vilka överginge på den nya anstaltens stat, kunde lämnas särskilt medgivande att räkna sig sin föregående tjänstgöring vid stiftelsen till godo för pension, och riksdagen, som funnit billighets-skäl tala för ett beslut i den riktning motionärerna yrkat och därför medgivit ifrågavarande befattningshavare rätt att kvarstå i dövtumslärarnas pensionsanstalt, har icke givit tillkänna någon från statskontorets uttalade uppfattning i denna fråga avvikande mening.

Genom riksdagens ovannämnda beslut har alltså pensionsfrågan på ett tillfredsställande sätt ordnats för vid vårdanstalten anställda lärarinnor.

Beträffande de nu ifrågavarande fyra befattningshavare, vilka från drottning Sofias stiftelse överförts på vårdanstaltens stat, och vilka alltså numera äga pensionsrätt enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension, torde synnerligen starka skäl tala för att dem medgives rätt att för erhållande av statspension räkna sig till godo sin föregående tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse. Blenda Edström har under mera än 30 år, Rebecka Gustafsson under 15 år, Berta Haller under 4 $\frac{1}{2}$ år och Ragnar Karlsson under 5 $\frac{1}{4}$ år varit i stiftelsens tjänst, och överstyrelsen kan vitsorda, att ifrågavarande befattningshavare mot synnerligen låg avlöning och under de ytterst svåra och prövande förhållanden, under vilka stiftelsens verksamhet fortgick, med aldrig svikande nit och självupppoffrande kärlek till stiftelsens hjälplösa skyddslingar ägnat alla sina krafter och allt sitt intresse åt de uppgifter, som varit dem anförtrodda, och att de alltså gjort sig förtjänta av de högsta vitsord för duglighet och nit i tjänsten. Det torde vidare utan överdrift kunna sägas, att deras överflyttning till vårdanstalten i Lund varit för dennas lyckliga start och framtida skötsel av utomordentligt värde.

Ett avslag å nu föreliggande hemställan skulle, så vitt överstyrelsen kan finna, innebära, att med hänsyn till bestämmelserna i 7 § av nyssnämnda lag Blenda Edström och Rebecka Gustafsson icke skulle komma i åtnjutande av någon pension alls, och att Berta Haller vid pensionsålderns inträdande skulle ha förvärvat allenast sexton tjänstår av de trettio, som erfordras för erhållande av full pension. Det synes överstyrelsen uppenbart, att detta icke skulle vara förenligt med billighet och rättvisa, allrahelst staten i andra motsvarande fall lämnat liknande medgivanden som det här sökta.

Överstyrelsen har i anledning härav hemställt, av Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att ifrågavarande fyra befattningshavare vid omnämnda vårdanstalt må äga att för erhållande av pension räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid drottning Sofias stiftelse.

På grund av remiss har *styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.* den 9 mars 1923 avgivit yttrande över framställningen och därvid anfört:

Något medgivande av ifrågavarande art torde i allt fall ej erfordras för vaktmästaren Ragnar Karlsson, då han var endast 27 år gammal vid tillträdet av sin nuvarande befattning och således bör kunna utan retroaktiv tjänstårsberäkning uppnå hel pension vid pensionsåldern.

För de tre övriga befattningshavarna, i synnerhet för husmodern Blenda Edström och översköterskan Rebecka Gustafsson, som båda hava en mera avsevärd tjänstetid bakom sig och äro i framskriden ålder, är det däremot tydligen av betydelse, att dem medges rätt till retroaktiv tjänstårsberäkning, för de båda nämnda så mycket mera, som de eljest icke skulle erhålla någon pension alls. Utan tvivel tala starka skäl för ett dylikt medgivande. Då den verksamhet, i vilken dessa befattningshavare förut varit anställda, befunnits vara av den betydelse för det allmänna, att den numera övertagits av staten, synes ej obilligt att denna föregående tjänstgöring får tillgodoräknas för statspension. Såsom av skolöverstyrelsens skrivelse den 1 mars 1923 framgår, saknas ej heller exempel på att sådant medgivande förut lämnats i ungefärligen likartade fall. Även inom styrelsens eget verksamhetsområde förekommer, att staten beträffande vissa befattningshavare åtagit sig kostnader för att bereda dem rätt att för föregående anställning räkna tjänstår i viss, tämligen omfattande utsträckning för pension från statsanstalten, och detta oaktat de icke äro i statens tjänst anställda. Sålunda äga distriktsbarnmorskor och distriktsköterskor att kostnadsfritt tillgodoräkna sig ungefär $\frac{5}{6}$ av föregående tjänstetid i kommunal eller likartad anställning för pension från anstalten, och befattningshavare hos hushållningssällskap m. fl. få på enahanda sätt räkna sig till godo ungefär $\frac{2}{3}$ av viss tjänstetid före inträdet i pensionsanstalten. På grund av vad sålunda anförts får styrelsen förklara sig icke hava något att erinra mot bifall till skolöverstyrelsens framställning vad ifrågavarande tre befattningshavare angår.

Vidare har *statskontoret*, likaledes den 9 mars 1923, i ärendet avgivit infortrat utlåtande och därvid anförde följande:

Statskontoret har i sitt i skolöverstyrelsens skrivelse återgivna yttrande över två vid 1921 års riksdag väckta motioner angående befattningshavarnes vid vårdanstalten i Lund pensionsrätt framhållit, att det syntes ej vara något att erinra mot att åt dåvarande befattningshavare vid drottning Sofias stiftelse i Vänersborg, vilka överginge på den nya anstaltens stat, lämnades ett särskilt medgivande att räkna sig sin föregående tjänstgöring hos stiftelsen till godo för pension. När statskontoret av angiven orsak därjämte alternativt framlade förslag om att dessa befattningshavare i stället skulle bibehållas vid sin delaktighet i dövstumläraarnas pensionsanstalt, torde detta hava skett under antagande att samtliga ifrågavarande befattningshavare vore delägare i pensionsanstalten. Så har emellertid uppenbarligen ej varit fallet; och synes det statskontoret i likhet med skolöverstyrelsen att billighet och rättvisa tala för utverkande åt de i pensionsanstalten icke delaktiga befattningshavarna av rätt till tjänstårsberäkning för pension enligt civila pensionslagen på sätt skolöverstyrelsen hemställt.

Jag tillåter mig erinra därom, att Kungl. Maj:t den 21 december 1923 förordnat kvinnliga skrivbiträdet och räkenskapsföraren vid anstalten Berta Haller, vilken sedan den 1 november 1922 jämlikt förordnande av anstaltens styrelse uppehållit den lediga rektorstjänsten vid anstalten, att tills vidare intill utgången av juni 1928 bestrida nämnda rektorsbefattning.

Departementschefen.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade utredningen, hava be-
träffande tre av de i ansökningen omnämnda personerna, nämligen rektorn
vid anstalten Berta Haller, husmodern Blenda Edström och översköterskan
Rebecka Gustafsson, synnerligen starka skäl anförts för ett medgivande av sådan
art, som angives i den av vårdanstaltens styrelse till skolöverstyrelsen avlätna
skrivelsen. För bifall till framställningen talar så väl nämnda befattningsha-
vares väl vitsordade tjänstgöring vid den med drottning Sofias stiftelse i
Vänersborg förenade vårdanstalten och det förhållandet, att två av dem
utan det nu ifrågasatta medgivandet ej skulle komma i åtnjutande av någon
som helst pension som ock den anförda omständigheten, att dylika medgi-
vanden förut skett i ungefärligen likartade fall. Utan ett sådant medgivande
skulle de därjämte komma i en avsevärt sämre ställning än övriga vid drott-
ning Sofias stiftelse förut anställda personer, vilka genom riksdagens i hand-
lingarna omförmälda beslut erhöilo rätt att kvarstå i dövstumslärarnas pen-
sionsanstalt och alltså här fingo tillgodoräkna sig sin föregående tjänstgöring.

Vad åter beträffar vaktmästaren Ragnar Karlsson torde för honom, i en-
lighet med vad styrelsen för statens anstalt för pensionering av folkskollä-
rare m. fl. anført, någon retroaktiv tjänstårsberäkning icke behöva ifråga-
komma, då han vid tillträdet av sin nuvarande befattning endast var 27 år
gammal och även utan denna rätt bör kunna uppnå hel pension vid 67 års
ålder.

I anslutning till vad ovan anförts får jag alltså hemställa, att Kungl
Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att följande befattningshavare vid vårdanstalten i Lund
för blinda med komplicerat lyte, nämligen rektorn vid an-
stalten Berta Haller, husmodern Blenda Edström och över-
sköterskan Rebecka Gustafsson må äga rätt att för erhållande
av pension räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid
den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten i
Vänersborg.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hem-
ställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten
lämna bifall ävensom förordna, att proposition av den ly-
delse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till
riksdagen.

Ur protokollet:
Hemming Gadd.